

בס"ד. שיחת ש"פ יתרו, מבה"ח אדר ראשון, ה'תשל"ג.

בלתי מוגה

כ"ק אדמו"ר שליט"א קידש על היין.

א. הענין של חודש העיבור — ששייך כבר לשבת מברכים חודש אדר ראשון¹ — התחיל כבר בזמן יצי"מ, שאז נאמר הציווי "החודש הזה לכם וגו'"² (קידוש חדשים ועיבור שנים),

— ובאמת הי' ענין זה עוד לפני³, כדאיתא בפרקי דר"א³ שהקב"ה נתנו לאדה"ר בגן עדן; אבל בתור מצוה, הרי זה התחיל בזמן יצי"מ —

ולאחרי כן, בשעת מתן תורה, נקבע הדבר כפי שהוא מצד מ"ת — כמו כל המצוות שמקיימים עתה לאחרי מ"ת, מצד הציווי במ"ת, כמ"ש הרמב"ם (בפירוש המשניות במסכת חולין⁴) שכל המצוות שאנו מקיימים, גם המצוות שנצטוו לפני מ"ת, ואפילו מצות מילה שניתנה לאברהם אבינו באופן שתהי' גם "לזרעך אחריך .. לברית עולם"⁵, מקיימים אנו עתה בגלל הציווי במ"ת.

ב. והנה, ידועה תורת הבעש"ט⁶ שכל דבר שיהודי שומע או רואה בעולם, צריך להפיק ממנו הוראה בנוגע לעבודת ה' — שזהו תפקידו ותכלית בריאתו, כדברי המשנה בסוף מסכת קידושין⁷: "אני לא נבראתי אלא לשמש את קוניי", כך, שכל הענינים שקורים לו הם בשביל עיקר תכליתו, לעבוד את ה', ולכן, כל דבר שרואה או שומע — שזהו בגלל שמלמעלה סיבבו את הדברים שיראה או ישמע זאת — צריך להתייחס אליו באופן שיוכל לנצל זאת עבור ענינו העיקרי: לשמש את קונו.

ואם מכל ענין שבעולם צריך ללמוד הוראה בעבודת ה', הרי מובן במכ"ש בנוגע לעניני תומ"צ, שבודאי צריך ללמוד מהם הוראה בעבודת ה'.

(6) ראה כש"ט בהוספות סרכ"ג ואילך.
וש"נ (נעתק ב"היום יום" ט אייר).
(7) ע"פ הגירסא בש"ס כת"י (אוסף כתבי היד של תלמוד הבבלי — ירושלים תשכ"ד).
וכ"ה במלאכת שלמה למשניות קידושין שם.
ועוד.

(1) ראה לקמן ס"ה.
(2) בא יב, ב.
(3) רפ"ח.
(4) ספ"ז.
(5) לך לך יז, ז.

וכיון שעל תומ"צ נאמר⁸ "כי נר מצוה ותורה אור", הרי מובן, שההוראות שבעניני התומ"צ הם באופן גלוי יותר מאשר ההוראות שבעניני העולם, שאף שגם מהם צריכים ויכולים ללמוד הוראות בעבודת ה', כיון שגם בעולם ישנו האמת, כמ"ש⁹ "אמת ה' לעולם", הרי ההוראות שבעניני העולם אינם נראים באופן גלוי, כיון שהעולם מעלים ומסתיר על האמת.

וכפי שמצינו שאפילו בנוגע לשמותיו של הקב"ה נאמר¹⁰ "זה שמי לעולם" — "לעלם" (חסר ו') כתיב, מלשון העלם, והיינו, שהעולם מעלים ומסתיר אפילו על שמותיו של הקב"ה שהאלקות שבהם לא יהי נראה בגלוי, ועאכ"כ בנוגע לעניני העולם שאינם קדושים כמו שמותיו של הקב"ה, הרי בודאי שההוראות שיכולים ללמוד מהם בעבודת ה' הם בהעלם יותר.

משא"כ בנוגע לעניני התומ"צ, להיותם באופן ד"נר מצוה ותורה אור", הרי ההוראות שיכולים ללמוד מהם בעבודת ה' הם באופן גלוי יותר, ונקל יותר למצוא אותם.

ובנוגע לעניננו — יש ללמוד הוראה בעבודת ה' מכללות ענין חודש העיבור, ובאופן השייך לכל אחד מישראל, אפילו למי שלעת-עתה אינו שייך לעניני קבלה וחסידות, דכיון שזוהי מצוה ששייכת גם אליו, עכצ"ל שגם הוא צריך ויכול ללמוד מזה הוראה בעבודת ה'. ולכן, לפני ביאור ענין חודש העיבור כפי שהוא ע"פ קבלה וחסידות, יש לבאר זאת בפשטות הענינים.

ג. ענינו של חודש העיבור בפשטות הוא¹¹:

חשבון השנה יכול להיות לפי שנת החמה או לפי שנת הלבנה — שהרי "חדשי השנה הם חדשי הלבנה, שנאמר עולת חדש בחדשו¹², ונאמר² החודש הזה לכם ראש חדשים .. והשנים שאנו מחשבין הם שני החמה¹³". וכיון שיש הפרש ביניהם — "יתרה שנת החמה על שנת הלבנה קרוב מאחד עשר יום ("עשרה ימים ואחת ועשרים שעות ומאתים וארבעה חלקים"¹⁴), לפיכך (כדי שישתוו ולא תהי סתירה ביניהם),

8) משלי ו, כג. "אג"ק חכ"ח ע' קצו ואילך). וש"נ.

12) פינחס כח, יד.

13) רמב"ם ריש הל' קידוה"ח.

14) שם פ"ו ה"ד.

9) תהלים קיז, ב.

10) שמות ג, טו ובפרש"י.

11) ראה גם מכתב בדר"ח אדר שנה זו

כשיתקבץ מן התוספת הזאת כמו שלשים יום .. מוסיפין חודש אחד ועושין אותה השנה שלשה עשר חודש והיא הנקראת שנה מעוברת"15.

אמנם, אילו היו קובעים שנת העיבור פעם בג' שנים בלבד, עדיין הי' החשבון חסר, שהרי במשך ג' שנים מתקבצים קרוב לל"ג יום (היתרון בג' שני חמה על ג' שני לבנה), ואילו חודש העיבור משלים ל' יום בלבד. ולכן מזמן לזמן קובעים שנת העיבור לאחר ב' שנים בלבד, ובזה משלימים את הימים העודפים (שהרי במשך ב' שנים מתקבצים רק קרוב לכ"ב יום, ועדיין חסרים כמה ימים לחודש שלם, וממילא כשמוסיפים חודש שלם משלימים בזה את הימים העודפים שנותרו בפעם הקודמת שהוסיפו את חודש העיבור). ובאופן זה משתווים (בכל מחזור של י"ט שנה) שני הלבנה עם שני החמה ("חוץ משעה אחת וארבע מאות ושמונים וחמשה חלקים"16, שאין כאן המקום להאריך בזה17).

ד. וההוראה שיכולים ללמוד מזה — בפשטות18:

החילוק בין החמה ללבנה הוא — שאור החמה הוא תמיד בשוה, ולא רואים בו שינויים; יום ראשון, שני, שלישי, רביעי, חמישי וששי — תמיד בשוה (ואף שיש שינויים בין קיץ לחורף, הרי שינויים אלו אינם מן הקצה אל הקצה); ואילו אור הלבנה יש בו שינויים מן הקצה אל הקצה — שהרי באמצע החודש הלבנה היא במילואה, ולאח"ז מאיר רק חצי, ואח"כ בוקעת ממנה קרן אור אחת בלבד, ועד שברגע שקודם המולד לא רואים את הלבנה כלל.

וענינו בעבודה:

יש יהודים שאופן עבודתם הוא בדוגמת החמה, שעומדים תמיד באותה דרגא, ומאירים במילואם בכל התוקף;

ויש יהודים שאופן עבודתם הוא כמו הלבנה,

— נוסף לכך שכל בני" דומין ללבנה"19, שיש בה שינויים כו', וכן הוא כללות סדר העבודה אצל בני", שאינו דומה אופן העבודה במשך ששת ימי החול לאופן העבודה ביום השבת, וכמו"כ ישנו כללות החילוק בין בני ישכר שעיקר עבודתם בקו התורה לבני זבולון שעבודתם במשך היום היא בעניני מסחר, שמפריעים לעבודה הרוחנית —

18) ראה גם תר"מ חמ"ג ע' 216 ואילך.

וש"נ.

15) שם פ"א ה"ב.

16) שם פ"ו ה"י.

19) ראה סוכה כט, א. ב"ר פ"ו, ג. אוה"ת

בראשית ד, סע"ב ואילך. ועוד.

17) ראה גם תר"מ ח"ח ע' 101 ואילך.

וש"נ.

שיש ימים שבהם הם מאירים במילואם, יש ימים שבהם מאירים רק למחצה, יש ימים שבהם מאירים רק במקצת, ועד שיש ימים שאינם מאירים כלל.

כלומר: לפעמים יכול להיות שלאחרי שעובר יום שלם, כ"ד שעות, קולט יהודי שהוא לא האיר במשך כל היום, היינו, שלא מילא את התפקיד שבשבילו נברא — שעל ידו יאיר אור האלקות!

את כל עניניו הגשמיים — מילא בשלימות; הוא אכל ושתה וטייל וכו', ועשה זאת מתוך תענוג; הוא נהנה מהאכילה ושתי', ושנתו ערבה לו, וכאשר הקב"ה עזר לו והצליח במסחרו, הרי הוא מתפעל מזה שהצליח!... ולאחרי כל זה, בסוף היום, הרי הוא תופס שבנוגע לעניני קדושה לא האיר כלל!

והגע עצמך:

כל תפקידו הוא — שעל ידו יאיר אלקות בעולם, וכל ענין האכילה ושתי' (ובמילא גם ההתעסקות בפרנסה כדי להרויח כסף בשביל לקנות צרכי האכילה ושתי') והשינה וכו', אינם אלא כדי שיהי' לו כח להאיר את העולם באלקות, כך, שכל הענינים הגשמיים אינם אלא כדי למלא את הכוונה העליונה; ובנוגע לפועל — מילא את כל עניניו הגשמיים, אבל לא האיר את העולם כלל (אף שאכילתו היתה בכשרות, ובברכה לפני' ולאחרי' וכו').

ועל זה באים אליו בטענה: מדוע לא פעלת להאיר את העולם?!... עסקת רק בטפל, ואילו על העיקר שכחת לגמרי!...

וכיון שתופס מה שקורה אתו ("ער גיט זיך אַ כאַפּ וואָס מיט אים טוט זיך") — אזי מתחיל להאיר. אבל, כיון שיהודי הולך בסדר מסודר, אין זה באופן שמאיר מיד בשלימותו, אלא לאט לאט; תחילה בוקעת ממנו קרן אור אחת, ולאח"ז הולכת וגדלה, ועד שמאיר בשלימותו — כמו לבנה שנתמלא אורה.

אך עדיין בא אליו היצה"ר וטוען: בהיותך אדם הגון וישר, והנך יודע שהיו כמה ימים שבהם לא הארת, וימים אלו עברו כבר, כך, שזהו דבר אבוד ("עס איז פאַרפּאַלן"), להיותך בעה"ב רק על העתיד, אבל לא על העבר. וכיון שכן, הרי מכאן ולהבא הנך יכול כבר לילך ולהתהולל ("גיין און הולען")!...

והמענה על זה — שזוהי טענת היצה"ר, שנקרא "מלך זקן וכסיל"²⁰,

שלהיותו "שוטה", שאינו יודע מהו הקב"ה ומהי התורה כו', לכן טוען טענה הנ"ל;

אבל האמת היא, שהקב"ה כבר הבהיר זאת עוד מראש, עוד לפני מ"ת, ועוד בהיות אדה"ר בג"ע — בנתנו את חודש העיבור, שמשלים את הימים שחסרים בשנת הלבנה לגבי שנת החמה, וענין זה מהוה הוראה ליהודים שדומים ללבנה, שתמיד יש אצלם שינויים וכו', שגם במקרה שהחסירו בעבודתם, ניתנה להם אפשרות להשלים זאת.

ועד כדי כך, שאפילו כאשר החסיר בעבודתו לא רק בשנה אחת, אלא גם בב' שנים ואפילו בג' שנים, והיינו, שענין חסרון הימים בעבודתו הוא באופן של "חזקה" — הנה ע"י חודש העיבור שבסוף השנה השלישית [שהרי לפי מנין החדשים שמתחיל מניסן, "ראשון גו' לחדשי השנה"²², נמצא, שחודש אדר הוא בסוף השנה, כך, שחודש העיבור הוא בסוף השנה השלישית], נשלם כל מה שנחסר במשך שלש שנים!

ה. זאת ועוד:

נתבאר לעיל (ס"ג) שלפעמים קובעים חודש העיבור פעם בב' שנים. וכיון שבמשך ב' שנים חסרים רק כ"ב יום לערך, הנה כאשר מוסיפים עוד חודש של ל' יום, אזי ניתוסף במספר ימי שנת הלבנה יותר משנת החמה.

ונמצא, שהחידוש שפועלת התורה ע"י חודש העיבור הוא — שלא זו בלבד שנשלם חסרון הימים של שנת הלבנה לגבי שנת החמה, אלא יתירה מזה, שמספר ימי שנת הלבנה נעשה גדול יותר ממספר ימי שנת החמה.

וע"ד כללות הענין דעבודת התשובה, שעל ידה ניתוסף עליו גדול יותר לגבי עבודת הצדיקים, כמארז"ל²¹ במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד שם.

וענין זה מתאים גם עם המנהג שבשנת העיבור אומרים "ולכפרת פשע"²²,

— ואף שלפי מנהגנו אין אומרים זאת, הרי פירוש הדבר הוא רק שאין זה נמשך באמירה בדיבור, אבל בודאי ישנו עצם הענין, כך, שיכולים ללמוד הוראה מזה גופא שיודעים שיש מנהג כזה —

(21) ברכות לד, ב. רמב"ם ה"ל תשובה (22) א"ר ופמ"ג אר"ח סתכ"ג. וראה גם תר"מ חנ"ח ע' 194. וש"נ. פ"ז ה"ד.

כי, התוכן דשנת העיבור — הוספת חודש שעל ידו משלימים את חסרון הימים שלפנ"ז, ובאופן שעי"ז יתוסף עוד יותר — הוא תוכן ענין התשובה.

ומובן, שאע"פ שענין זה ישנו בכל שנת העיבור, הרי זה בהדגשה ובגלוי יותר בחודש אדר שהוא החודש הנוסף [ובזה גופא — הן אדר ראשון והן אדר שני, כי, אף שמצינו פלוגתא בין ר' מאיר לר' יהודה איזה מהם הוא העיקרי²³, הרי זה רק בנוגע לשטרות ונדריים, אבל כללות הענין דחודש העיבור שייך לשניהם, כדמוכח מנוסח ברכת החודש שקורין הראשון בשם "אדר ראשון", שמדגיש שישנו אדר שני, והשני קורין בשם "אדר שני", שמדגיש שישנו אדר ראשון] — ע"ד הענין ד"זכר ליציאת מצרים", שאף שמצוה להזכיר יצי"מ בכל ימות השנה²⁴, הרי זה בהדגשה יתירה בליל ט"ו ניסן, שאז היא עיקר המצוה²⁵.

ו. וזוהי כללות ההוראה שלמדים מפשטות הענין דחודש העיבור — שיהודי לא צריך להתפעל מזה שיש בעבודתו ענין של שינויים וחסרון כו', ואדרבה, דוקא עי"ז ביכלתו להגיע לאופן נעלה יותר בעבודתו כו'.

וכל זה מתחיל כבר משבת מברכים חודש אדר ראשון, שבו מברכים את החודש בכל לשונות הברכה שאומרים בנוסח ד"יחדשהו הקב"ה כו'": "לחיים ולשלום, לששון ולשמחה, לישועה ולנחמה", ומסיימים "ונאמר אמין".

וכיון שע"פ תורה צריכים לענות אמן — הרי בודאי שהקב"ה אכן מברך את החודש בכל הענינים הנ"ל, שאכן יומשכו לכל אחד מישראל בעבודתו בלימוד התורה וקיום המצוות, ועד שהקב"ה נותן לו בני חיי ומזוני רויחי, וכולהו רויחי, "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"²⁶.

* * *

ז. נוסף על כללות הענין דחודש העיבור שישנו בכל שנת העיבור, ישנו ענין מיוחד בנוגע לקביעות שנה זו, שר"ח אדר ראשון חל ביום השבת.

24 ראה שו"ע אדה"ז אור"ח רס"ז. וש"נ.
25 ראה הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים ע' טו. וש"נ וראה גם תר"מ חס"ח ס"ע 101 ואילך.
26 נוסח ברכה הג' דברהמ"ז.

23 ראה נדרים סג, סע"א: "אדר הראשון כותב אדר הראשון, אדר שני כותב אדר סתם, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, אדר הראשון כותב סתם, אדר שני כותב תנייין" (ראה גם תר"מ חנ"ט ריש ע' 371. וש"נ).

וכיון שנקרא בשם "ראש חודש", ולא תחלת החודש, כמו "ראש השנה", ולא תחלת השנה, להיותו²⁷ בדוגמת ה"ראש" שבאדם שמנהיג את כל אברי הגוף [וכמו הרגל, שלא שייך שתעשה דבר ללא הנהגת הראש; אם הרגל היא בריאה, אזי מתנהגת ע"פ רצון הראש], ומזה מוכח שכל עניני הגוף נמצאים בראש, ואדרבה, בהיותם בראש הרי הם באופן נעלה הרבה יותר, וככל שתגדל מעלתם בהיותם בראש, יתוסף גם באופן המשכתם בגוף — הרי מובן, שכאשר ראש חודש הוא באופן נעלה יותר (כיון שחל ביום השבת), הרי זה פועל על כל החודש שיהי' חודש נעלה יותר.

ח. וענין זה בא בהמשך להמדובר כמ"פ¹¹ במשך השנה אודות הענין הנפלא שבקביעות שנה זו — כפי שנקבע ע"פ החשבון של הלל הנשיא (נכדו של הלל הזקן) — שבה מודגש ביותר ענין השבת: לכל לראש — הרי כללות השנה היא שנת השמיטה, שנה השביעית, שנקראת "שבת לה"²⁸.

ובשנה זו גופא — הנה יו"ט של ר"ה חל בשבת. וכן י"ט כסלו — ר"ה לתורת החסידות ולדרכי החסידות²⁹ — חל בשבת. וכמו"כ חל בשבת יום מיוחד בנוגע לדורנו זה — יו"ד שבט, יום ההסתלקות וההילולא של נשיא דורנו, אתפשטותא דמשה³⁰ שבדורנו, שכל העמל שעמלה נפשו בחייו מתעלה ביום זה לשרשו למעלה, ונמשך בגלוי למטה (כמבואר באגה"ק סי' ז"ך וכ"ח).

ונוסף לזה, הנה גם בנוגע לחודש העיבור יש עילוי מיוחד בקביעות שנה זו — שיום ב' דר"ח אדר ראשון (שבו מתחיל מנין ימי חודש זה, שהרי יום א' דר"ח הוא יום השלושים של החודש שלפניו) חל בשבת.

ט. וגם בענין זה יש לימוד והוראה, כפי שכבר דובר על זה כמ"פ במשך השנה, ונקודת הדברים בקיצור היא:

יש חילוק באופן הנהגתו של יהודי בין ימי החול ליום השבת, וכמו בנוגע לענין האכילה שישנו הן בימי החול והן ביום השבת — שבימות החול אין ענין של קדושה באכילה מצד עצמה, ורק עי"ז שאכילתו היא "לשם שמים"³¹, כדי שהגוף יהי' בריא ושלם לעבודת ה', ה"ה פועל

27) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נח, א ואילך. וש"נ (נעתק ב"היום יום" בתחלתו).

ובכ"מ. 30) ראה תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד,

28) בהר כה, ב"ד. רע"א).

29) אג"ק אדמו"ר מוהרש"ב ח"א ע' רנט. 31) אבות פ"ב מי"ב.

שיהי' בה ענין של קדושה. וכיון שהוא עייף כו', קשה לו להתרכז בכוונה לשם שמים, וצריך להתייגע על זה כו'; משא"כ ביום השבת, הנה נוסף לכך שהאכילה היא מתוך מנוחה, כיון שהטירחא היתה בערב שבת, הנה האכילה עצמה היא מצוה — עונג שבת³² (מלבד "שבת שבתון"³³ שאז עומד יהודי למעלה מכל ענינים אלו), וכן בנוגע לשאר הענינים שנעשים בשבת, כמו שינה³⁴ או לבישת בגד נאה³⁵ וכיו"ב, שבכולם ישנו הענין של עונג שבת.

ועד"ז בנוגע ללימוד התורה — שבימות החול אינו יכול להתיישב ללמוד במנוחה בגלל ריבוי המחשבות המבלבלות להתרכז בהלימוד, משא"כ ביום השבת יכול ללמוד במנוחה ללא בלבולים, ונקל לו לראות ולהבין כל דבר באופן ברור; כשיש קושיא, הרי הוא מבין בבירור את הקושיא כו', ללא צורך ביגיעה יתירה. — אמנם כללות סדר הלימוד הוא באופן שדוקא כאשר "יגעת" אזי "ומצאת"³⁶, כך, שגם ביום השבת צריך להתייגע בלימוד התורה, אבל החילוק הוא, שבימות החול צריך להתייגע על ענינים צדדיים, שלא לילך בדרך עקלתון וכו', משא"כ ביום השבת היגיעה היא בהשכל עצמו, ללא צורך לשלול ענינים צדדיים.

ועד"ז בנוגע לתפלה — שבימות החול צריך להתייגע כדי לפעול על עצמו את ההרגש ד"דע לפני מי אתה עומד"³⁷, כיון שישנם מחשבות זרות המבלבלות ומונעות הרגש זה, ולא כל פעם מצליח לפעול על עצמו כו'; משא"כ ביום השבת שאין לו מחשבות המבלבלות, יכול לפעול על עצמו ההרגש ד"דע לפני מי אתה עומד".

ועד"ז בנוגע לקיום המצוות — שבימות החול, לא בכל פעם נרגשת אצלו החיות בקיום המצוה, כמו הנחת תפילין, לבישת ציצית או נתינת צדקה, משא"כ ביום השבת מרגיש מיד את החיות בקיום מצוותיו של הקב"ה.

ונקודת הדברים — שכל הענינים השייכים לאלקות באים ביום השבת בקלות הרבה יותר מאשר בימות החול, שאז ישנם תמיד ענינים המבלבלים; כאן מצלצל הטלפון ומבלבל אותו ומפריע לו להתיישב ללמוד תורה, או כשמתעורר לעסוק בעבודת התשובה, מצלצל מישהו

(32) ראה שו"ע אדה"ז או"ח רס"ב. ראה שו"ע אדה"ז או"ח רס"ב ס"ג. וש"נ.
 (33) אחרי טז, לא. אמור כג, לב.
 (34) ראה בהנסמן בלקו"ש חי"ב ריש ע'
 (35) מגילה ו, ריש ע"ב.
 (36) ראה ברכות כח, ב.
 (37) ראה שו"ע אדה"ז או"ח רס"ב ס"ג. וש"נ.

בטלפון ורוצה לשוחח עמו, ואע"פ ששניהם (גם הוא וגם פלוני) יודעים שהם דברי הבל, ומה מקום להפריע כו' — צריך הוא להתווכח ("זיך אויס'טענה'ן") עמו, או לומר שהוא לא נמצא עכשיו בבית... — אם הוא רוצה, הוא יכול לדבר עם ה"בשר" שלו, אבל לא עם שכלו ומדותיו, שעכשיו עסוקים ומונחים בעבודת ה', ומובן, שעצם העובדה שצריך להתווכח כו', הרי זה מבלבל לעבודת ה'; משא"כ ביום השבת, שאז יכול לעסוק בעבודת ה' ללא בלבולים.

י. זוהי ההוראה מהדגשת ענין השבת בקביעות שנה זו — שכללות ההנהגה צריכה להיות באופן של שבת (לא רק ביום השבת עצמו, אלא גם בימות החול שמתברכים ממנו³⁸), שהרי כל הענינים שבמשך כל השנה כולה נכללים בר"ה, עליו נאמר³⁹ "כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב", וכיון שר"ה חל בשבת, הרי זה פועל על כל השנה כולה שתהי' באופן של שבת.

ועד"ז בנוגע לענינים הקשורים עם המעיינות של תורת החסידות — שכיון שר"ה לחסידות (וכן יו"ד שבט) חל בשבת, הרי זה פועל שגם בכל השנה כולה יהיו ענינים אלו באופן של שבת.

וכללות הענין בזה — שבמשך כל השנה כולה צריכים לעמוד בתנועה של שבת, והיינו, שגם בימות החול צ"ל הרצון להיות במעמד ומצב של שבת, והרי במקום שרצונו של אדם שם הוא נמצא (כידוע תורת הבעש"ט⁴⁰ על הפסוק⁴¹ "שרפים עומדים ממעל לו" (בהפטרת יום הש"ק זה) — דלכאורה, היתכן שיעמדו למעלה משם אד' המהווים — דכיון שרצונם להתעלות לדרגא שלמעלה משם אד', הרי זה כאילו שנמצאים שם, ולכן נאמר ש"עומדים ממעל לו". ומזה מובן גם בנוגע לעבודת האדם, שבמקום שרצונו של אדם שם הוא נמצא⁴² — וי"ל שאדרבה: דוקא בגלל שכן הוא באדם למטה, לכן ישנו ענין זה גם אצל (השרפים).

ועי"ז זוכים גם לענין הגאולה — כי, "שבת אותיות תש"ב⁴³, שזהו ענין התשובה, והרי הבטיחה תורה שכאשר ישראל עושין תשובה אזי "מיד הן נגאלים"⁴⁴, באופן ש"בשובה ונחת תוושעון"⁴⁵ — "שובה"

42) חסר קצת (המו"ל).

43) ראה תורת נתן (למהרנ"ש) בסופו. יפ"ת לב"ר ספכ"ב. תניא אגה"ת ספ"י.

44) רמב"ם ה' תשובה פ"ז ה"ה.

45) שם ל, טו.

38) זח"ב סג, ב. פח, א.

39) תהלים פא, ה. וראה לקו"ש ח"ט ע'.

292. וש"נ.

40) ראה כש"ט בהוספות סמ"ח. וש"נ.

41) ישע"ו, ב.

גם מלשון שבת, שענינו עונג, שזהו גם התוכן ד"נחת", ועד ל"יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"⁴⁶.

* * *

יא. האמור לעיל בנוגע להדגשת ענין השבת, קשור גם עם פרשת השבוע — פרשת יתרו, שבה מדובר בעיקר בנוגע למתן תורה, והרי ל"כולי עלמא בשבת ניתנה תורה לישראל" [המחלוקת היא רק באיזה יום בחודש ניתנה תורה, אבל ברור הדבר שמ"ת ה' בשבת]⁴⁷, והיינו, שאפילו "עלמא", העלם והסתר העולם⁴⁸, מודה שענין התורה שייך לשבת⁴².

והנה, כללות ענין השבת קשור עם ענין התשובה — כנ"ל ש"שבת אותיות תשב", אלא שאין זו תשובה תתאה, כי אם תשובה עילאה, שהיא בשמחה רבה⁴⁹.

וההוראה מזה — שגם מי שתעה וסר מדרך האמת ופנה לדרך אחרת, וצריך לשוב לדרך האמת, עליו לדעת שיש בכחו לשוב בתשובה, ואין על זה מדידות והגבלות בזמן, אלא "בשעתא חדא וברגע חדא"⁵⁰ ביכלתו לפעול כל הענינים, ועד — לתשובה עילאה.

ולהעיר גם מפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר בשם זקנו⁵¹, שאנחה ("אָ קרעכץ") של יהודי היא בבחינת תשובה עילאה.

ואע"פ שגם ענין התשובה צריך להיות באופן של סדר, והיינו, שתחילה צ"ל תשובה תתאה, ולאח"ז יכולים לבוא לתשובה עילאה — הרי ידוע מ"ש כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע במבוא לקונטרס ומעין⁵², "שלא יש עתה סדר והדרגה באופני הביירוים כו", וכללות העבודה צ"ל באופן ד"חטוף ואכול חטוף ושתי"⁵³, ולכן, כשמזדמן ענין של תשובה עילאה, צריך לחטוף ולשוב בתשו"ע.

וכפי שמצינו בענין התשובה דר' אלעזר בן דורדיא, שרבינו הקדוש בכה ואמר "יש קונה עולמו בשעה אחת"⁵⁴, והיינו, שאפילו ביחס לרבינו

51) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג

ס"ע תקנא (נעתק ב"היום יום" ג תמוז).

52) ע' 22. ולאח"ז באג"ק שלו ח"א ע'

רסו.

53) לשון חז"ל — עירובין נד, א.

54) ע"ז יר"ד, סע"ב. וש"נ.

46) תמיד בסופה.

47) שבת פו, ב.

48) ראה לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.

49) תניא אגה"ת פ"א.

50) זח"א קכט, סע"א.

הקדוש ה' זה למעלה לגמרי מהכלים שלו, ובלשון החסידות: אור שלמעלה מהכלים, ואעפ"כ, נפעל ענין זה "בשעה אחת".

ב. אך עדיין צריך להבהיר, שלמרות גודל העילוי שאליו יכול להגיע כל אחד מישראל ע"י ענין התשובה, זקוק הוא ל"ממוצע" דמשה רבינו:

לכאורה יכול יהודי לטעון⁵⁵ שביכלתו לפעול לבדו את כל הענינים, ללא צורך ב"ממוצע". אלא מאי, הוא לא יודע מהו הקב"ה, והיכן נמצא וכו' — אין זה נוגע; זוהי טענה להקב"ה שהי' צריך לעשות שידע כו', אבל לפועל — טוען הוא — אינו זקוק לממוצע דמשה רבינו, אלא ביכלתו להתנהג כפי שהי' במ"ת, שאז דיבר הקב"ה ("וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר"⁵⁶) לכל אחד מישראל בפני עצמו; לא כמו קודם מ"ת, שהקב"ה אמר למשה "כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל"⁵⁷, אלא כמו שהי' במ"ת, שכל אחד מישראל שמע כל עשה"ד מהקב"ה בעצמו⁵⁸.

וכדברי הרמב"ם⁵⁹ — בתור יסוד כל התורה — שמעמד הר סיני הי' באופן ש"עינינו ראו ולא זר"⁶⁰, וכמ"ש רש"י בפירוש הפסוק⁶¹ "אתם ראיתם וגו'", "יש הפרש בין מה שאדם רואה למה שאחרים משיחין לו, שמה שאחרים משיחין לו פעמים שלבו חלוק מלהאמין"⁶², ורק ע"י ראי' נעשה הדבר מונח אצלו לגמרי, וכפי שמאריך הצ"צ במצות עדות⁶³ בנוגע למעלת הראי'.

ועל זה טוען: כיון שהוא בעצמו ראה הכל — למה זקוק הוא למשה רבינו?! רצונו להתנהג כל ימיו באותו אופן כמו שהי' במ"ת.

אך הענין הוא — שמ"ת הי' באופן חד-פעמי, וכהפתגם המובא בחסידות⁶⁴ שמ"ת לא יהי' עוד הפעם [אלא שזהו באופן ד"נותן התורה"

(62) ולהעיר מדיוק לשון רש"י — שאינו אומר ש"אינו מאמין", אלא "לבו חלוק מלהאמין", היינו, שמאמין אמנם, אבל לא בלב שלם כו'.

(63) ס' החקירה — דרך אמונה סג, ב ואילך.

(64) סה"מ תרכ"ו ע' שכו. תרמ"ז ע' פז. תרנ"ו ע' שנו. המשך תרס"ו ע' כג [לב]. שם ע' תקמו [תשיט]. תער"ב ח"א ע' ססו [ח"ב ע' תקב]. סה"מ עטר"ת ע' רצא. תרפ"א ע' קסז. תרפ"ה ע' קצט. תש"ט ע' 57. ועוד.

(55) ראה גם תו"מ חס"ח ע' 406. וש"נ.

(56) פרשתנו כ, א.

(57) שם יט, ג.

(58) השיטות באופן אמירת ושמיעת

עשה"ד — ראה תו"ש לפרשתנו שם עה"פ (אות ח', ובמילואים לשם פ"ג).

(59) הלי' יסוה"ת רפ"ח.

(60) וי"ל, ששולל גם ראיית דרגות נעלות

באלקות, שלגבי הקב"ה נקראים בשם "זר".

(61) שם כ, יט.

לשון הוה⁶⁵, כיון שבכל יום צריכים להתבונן בזה כו', אבל אין זה באופן שרואים זאת בראי' בשרית כמו במ"ת, ובאופן שעומד ברגליו במעמד הר סיני, ורואה שמשה מחיצה לעצמו כו'⁶⁶], אבל לאחרי מ"ת נקבע סדר ההנהגה שכל הענינים צריכים לעבור ע"י משה — "ויאמר ה' אל משה", ומשה צריך לומר לבני".

ולא עוד אלא שהקב"ה הבהיר מיד שמ"ת יפעל שני ענינים: (א) "בעבור ישמע העם בדברי עמך", (ב) "וגם כך יאמינו לעולם"⁶⁷, והיינו, שמ"ת יחזק אצל בני" את האמונה ש"משה אמת ותורתו אמת"⁶⁸, כך, שלא זו בלבד שמ"ת אינו בסתירה לכך שכל הענינים צריכים להיות ע"י משה רבינו, אלא אדרבה, זהו חיזוק ונתנית כח לדבר, שבכל הזמנים שלאח"ז צריכים כל הענינים להיות ע"י משה.

ועד"ז בנוגע למנהיגי ישראל שלאחרי משה, כמ"ש⁶⁹ "ובאת גו' אל השופט אשר יהי' בימים ההם", "אפילו אינו כשאר שופטים שהיו לפניו, אתה צריך לשמוע לו", "אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין"⁷⁰, דכיון שנתמנה לשופט, צריך לציית אליו, ועד ש"יפתח בדורו כשמואל בדורו"⁷¹.

[ואע"פ שטוען שיפתח הוא פוחז וריק, ובמילא שייכים אליו רק פוחזים וריקים⁷², אבל הוא, להיותו בן אברהם יצחק ויעקב, הרי הוא למעלה ממנו, ולמה יצטרך לציית ליפתח?! — בשלמא אילו הי' כמו שמואל, או לכל-הפחות כמו תלמידי שמואל, אזי הי' צריך לציית אליו, אבל למה עליו לציית ליפתח?! — הנה כל החשבונות אינם נוגעים; כיון שהקב"ה הושיבו בראש, צריך לציית אליו].

יג. וזוהי כללות ההוראה שלמדים מהסדר דמ"ת — שאע"פ שבמ"ת בעצמו שמעו כל בני" מהקב"ה עצמו, הנה לאח"ז נקבע הסדר שכל הענינים צריכים להיות ע"י משה רבינו, ואדרבה: ע"י מ"ת ניתוסף חיזוק גם בכל הענינים שאמר משה בפרשיות שלפני מ"ת, ועד"ז בפרשיות שלאחרי מ"ת, החל מפרשת "ואלה המשפטים", "מה

68 תנחומא קרח יא. וראה ב"ב עד, א. וש"נ.

69 פ' שופטים יז, ט ובפרש"י.

70 פרש"י שם, יא.

71 ר"ה כה, ריש ע"ב.

72 ראה ס' שופטים יא, ג.

65 ראה של"ה כה, א. לקו"ת תזריע כג, א. ובכ"מ.

66 מכילתא ופרש"י שם יט, כד.

67 שם, ט. וראה גם תר"מ חכ"ח ע' 128

ואילך. וש"נ.

הראשונים מסיני אף אלו מסיני⁷³, עד לכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, שכל זה ניתן למשה מסיני⁷⁴.

וזהו גם מה שמיד לאחרי פרשת יתרו מדובר אודות פעולתו של משה רבינו על בני — "כי תקנה עבד עברי"⁷⁵, כידוע תורת רבינו הזקן⁷⁶ ש"כי תקנה" קאי על משה רבינו, שפועל שהדרגא ד"קנין", שקאי על אצילות, תומשך לכל אחד מישראל, גם מי שהוא בדרגת "עבד עברי" ועד ל"אמה העברי", ואפילו מי שהוא בדרגת "עבד כנעני" כו'⁷⁷.

ועד שממשיך להם כל ההשפעות באופן ד"ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה"⁷⁸, "נחלה בלי מצרים"⁷⁹, והיינו, עי"ז שמבטל תחילה את כל ההגבלות בעצמו, ולאח"ז גם בעולם כו'⁸⁰.

* * *

יד. מאמר (כעין שיחה) ד"ה בחודש השלישי וגו'.

* * *

טו. כרגיל יש ללמוד גם פסוק בפרשת השבוע עם פירוש רש"י, וכמנהג שנה זו — להתעכב על ענינים שלא נתבארו בפירוש רש"י, אף שלכאורה יש קושיא שמתעוררת אצל בן חמש למקרא. ובפרט שבפרשתנו יש פסוק שרש"י מתעכב עליו, אלא שמבאר רק חלקו השני, ולא חלקו הראשון (וע"ד המדובר⁸¹ בפסוק⁸² "ויחזק ה' את לב פרעה", שרש"י מתעכב על חלקו הראשון של הפסוק, ולא על חלקו השני), אף שלכאורה חלקו הראשון מוקשה יותר מחלקו השני.

בפרק י"ח פסוק כ"ז: "וישלח משה את חותנו וילך לו אל ארצו", מבאר רש"י חלקו השני של הפסוק: "וילך לו אל ארצו", "לגייר בני משפחתו".

ולכאורה: חלקו השני של הפסוק אינו דורש ביאור, ומובן בפשטות שהתורה הוצרכה לכתוב "וילך לו אל ארצו", כדי שלא תתעורר שאלה אצל הבן חמש למקרא מדוע לאחרי פ' יתרו לא נזכר יותר אודות יתרו — כיון שהלך לו את ארצו.

(79) שבת קיח, סע"א.

(80) חסר הסיום (המור"ל).

(81) שיחת ש"פ בא ס"י (לעיל ע' 70

ואילך).

(82) בא יא, יו"ד.

(73) ר"פ משפטים ובפרש"י.

(74) ראה בהנסמן בלקו"ש ח"ט ע' 252.

(75) שם כא, ב.

(76) תו"א ר"פ משפטים.

(77) ראה תו"מ ח"א ע' 84. וש"נ.

(78) ויצא כח, יד.

אך אינו מובן: מדוע לא מבאר רש"י חלקו הראשון של הפסוק — "וישלח משה את חותנו" — שעל זה מתעוררת שאלה אצל בן חמש למקרא: לאחרי שיתרו כבר בא אל משה "אל המדבר אשר הוא חונה שם הר האלקים"⁸³, וכבר הי' ביחד עם בניי — למה הוצרך משה לשלחו?!

ולהעיר ממ"ש במכילתא⁸⁴ ש"שלחו בכבודו של עולם", שפירושו⁸⁵, "דרך כבוד, כמו ואברהם⁸⁶ הולך עמהם לשלחם" (ללוותם). אך יש גורסין: "מכבודו של עולם", ועפ"ז אין זה ענין של כבוד, אלא אדרבה: ענין של בזיון — "ששלחו שלא יהי' אצל מ"ת"⁸⁷, וכדאיתא במדרש⁸⁸: "מכאן שכל המצטער בצער ציבור זוכה ורואה בנחמת ציבור (כמארז"ל⁸⁹ "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה"), ויתרו לא הי' בצער ציבור, לא זכה בנחמתן.. זו מתן תורה, ולכך משה שלח את חותנו".

אבל בפשוטו של מקרא אין לפרש ששילוחו של יתרו הו"ע של היפך הכבוד כו' — שהרי רש"י לא הזכיר כלל ענין זה, ובפשטות מסתבר לומר ששילוחו של יתרו הי' דרך כבוד, בהתאם להמסופר עד עתה אודות הכבוד שכיבד משה את יתרו: "ויצא משה לקראת חותנו", "כבוד גדול נתכבד יתרו באותה שעה כו"⁹⁰. ובכלל אין לפרש ששילוחו של יתרו הי' כדי שלא יהי' במ"ת — שהרי כבר פירש רש"י⁹¹ שכל המאורע עם יתרו הי' ממחרת יוהכ"פ, לאחרי מ"ת.

ועפ"ז נשאר השאלה: מדוע לא מבאר רש"י מהי הסיבה שמשה שלח את יתרו?

טז. ובמקום לבאר חלקו הראשון של הפסוק, "וישלח משה את חותנו", למה שלחו — מבאר רש"י חלקו השני, "וילך לו אל ארצו", "לגייר בני משפחתו".

וצריך להבין: מהי ההוכחה בפשטות הכתובים שהלך לגייר בני משפחתו?!

88) מדרש אגדה — הובא בתו"ש עה"פ

(אות קעו).

89) תענית ל, ב.

90) פרשתנו שם, ז ובפרש"י (וראה גם

פרש"י שם, יב).

91) שם, יג.

83) שם, ה.

84) עה"פ וכ"ה ביל"ש (רמז רעא).

85) ראב"ע עה"פ.

86) וירא יח, טז (ובפרש"י).

87) זית רענן ליל"ש שם.

ובכלל אינו מובן איך אפשר לומר שיתרו הלך לגייר בני משפחתו, בה בשעה שגיור ע"פ הלכה צריך להיות ע"י שלשה⁹², והרי לא מצינו שילכו עמו עוד שנים לצורך הגיור!

[ומובן שאין לומר שזהו דבר פשוט כ"כ (שהלכו עמו עוד שנים) עד שאין צורך לפרש זאת בכתוב. ומה גם שבפשטות לא מסתבר שיהי' מי שירצה לעזוב את בני" וללכת עם יתרו, ובפרט בשעה שעומדים ליכנס לארץ מיד, "עד ג' ימים"⁹³].

וכמדובר כמ"פ שכל הענינים שבפירוש רש"י צריכים להיות באופן המובן ומוכרח ע"פ פשטות הכתובים, או שרש"י כבר הבהיר זאת, או שאין צורך להבהיר כיון שהבן חמש למקרא מבין זאת מעצמו. וכפי שיתבאר לקמן.

יז. מצד קוצר הזמן, נצרף עתה גם הביאור בהערות אאמו"ר על הזהר:

בפרשת השבוע בזהר⁹⁴ איתא: "גדול אתה וגדול שמך בגבורה וגו'⁹⁵, גדול אתה היינו לי הכסף⁹⁶, וגדול שמך בגבורה היינו ולי⁹⁶ הזהב". ומבאר אאמו"ר⁹⁷ השייכות ד"גדול אתה" לחסד ו"גדול שמך" לגבורה.

וכמדובר כמ"פ שמצד צמצום הנייר כו' לא ביאר אאמו"ר הענינים הפשוטים וסמך שיבינו זאת לבד, ובנדו"ד, עדיין דרוש ביאור, מדוע ב"גדול אתה" לא נאמר בפירוש שזהו בחסד, ואילו בנוגע ל"שמך" נאמר בפירוש "גדול שמך בגבורה". וכפי שיתבאר לקמן.

* * *

יח. הביאור בפירוש רש"י:

בפשטות הכתובים מתעוררת שאלה: לאחרי כל העילויים שהיו אצל יתרו בבואו אל משה ובני", כמ"ש⁹⁸ "עתה ידעתי כי גדול ה' וגו'" — אינו מובן: מדוע לפתע הלך יתרו משם!?

ולכן נאמר בכתוב: "וישלח משה את חותנו", ובגלל זה — "וילך לו אל ארצו".

92) יבמות מו, סע"ב. רמב"ם ה' איסור"ב
 פ"ג ה"ו. טושו"ע יו"ד סרס"ה ס"ג.
 93) פרש"י בהעלותך יו"ד, כט.
 94) ח"ב צ, ב.
 95) ירמי' יו"ד, ו.
 96) חגי ב, ח.
 97) לקוטי לוי"צ הערות לזח"ב ס"ע פו ואילך.
 98) פרשתנו שם, יא.

אך עדיין אינו מובן: מהי הסיבה ששלחו משה? — ולכן מבאר רש"י שהי' זה כדי "לגייר בני משפחתו".

ועפ"ז יובן גם דיוק הלשון "וילך לו גו'", ולא "וישב" (ע"ד מ"ש באברהם⁹⁹) — דכיון שע"י הגיור נעשה יתרו מציאות חדשה, לכן לא מתאים לומר "וישב" (שחוזר למעמדו ומצבו הקודם כו'), כי אם "וילך לו", שמורה על הליכה חדשה שמטרתה לגייר בני משפחתו (כי אע"פ שהגיור שפועל מציאות חדשה מפסיק את הקירבה ביניהם, הרי הקירבה שע"פ טבע נשארת לעולם, ובגללה הי' אצלו הרגש והרצון לגייר את בני משפחתו).

יט. אך עדיין אינו מובן:

הסיפור בפרשתנו אודות יתרו הי' ממחרת יוהכ"פ (כנ"ל סט"ו). ואילו שילוחו של יתרו — שנזכר גם במסע הדגלים¹⁰⁰ — הי' בחודש אייר¹⁰¹. ולכאורה: אם יתרו רצה לגייר בני משפחתו, למה המתין במדבר יותר משהה חדשים, ולא הלך לגייר בני משפחתו מיד?!

לכאורה אפשר לומר, שאף שיתרו רצה לגייר בני משפחתו, מ"מ, לא רצה לעזוב את בני, ולכן לא הלך עד ששלחו משה לגייר בני משפחתו.

אבל באמת אין זה "תירוץ", אלא רק העברת הקושיא מיתרו על משה: מדוע לא שלח משה את יתרו לגייר בני משפחתו מיד, אלא המתין זמן ארוך, עד לחודש אייר, כאשר בני עמדו ליכנס לארץ, ורק אז שלח את יתרו לגייר בני משפחתו?

וכפי שיתבאר לקמן.

כ. הביאור בנוגע למאמר הזהר:

הטעם שבנוגע ל"גדול אתה" לא צריך הכתוב לפרש שזהו ענין החסד (כמו בגבורה, "גדול שמך בגבורה") — כי, התואר "גדול" מצד עצמו שייך למדת החסד, כיון שגדולה היא היפך הצמצום והגבורות, ועד שמצינו שהמקובלים הראשונים היו קורין למדת החסד בשם גדולה¹⁰², וכמרומו גם בסדר שבפסוק¹⁰³ "לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת וגו'". וכיון ש"גדול" קשור עם ענין החסד, לכן, בנוגע ל"גדול שמך",

(101) בהעלותך שם, יא.

(99) וירא כב, יט.

(102) ראה לקו"ת עקב יז, ד. ובכ"מ.

(100) בהעלותך שם, ל. וראה פרשי

(103) דברי הימים-א כט, יא.

פרשתנו שם, יג.

צריך הכתוב לבאר שהכוונה כאן היא לענין הגבורה — "גדול שמך בגבורה".

ויש לבאר השייכות ד"גדול" לענין הגבורה — שזהו ע"ד הענין ד"גבורות גשמים"¹⁰⁴, והיינו, שאע"פ שכללות ענין הגשמים הו"ע של השפעת החסד, הרי זה נקרא בשם "גבורות גשמים", לא רק בגלל ההתחלקות באופן של טיפין טיפין, וכל טיפה בפני עצמה, כמארז"ל¹⁰⁵ "אלמלי שתי טיפין יוצאות מדפוס אחד מטשטשות את הארץ", אלא גם בגלל שמורה על תגבורת החיות (וזהו גם מה שמצינו שבנין המלכות הוא מהגבורות דוקא¹⁰⁶, לפי שזהו ענין של תגבורת החיות).

כא. והנה, כללות הענין ד"גדול אתה וגדול שמך בגבורה", שהו"ע "לי הכסף ולי הזהב", הם ב' הקוין דחסד וגבורה, ששייכים לעולם התהו (כידוע¹⁰⁷ שבתהו יש רק ב' קוין, חסד וגבורה), שזהו ענינם של ישמעאל ועשו, שיצאו מאברהם ויצחק¹⁰⁸.

ועז"נ¹⁰⁹ "לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב" — שזהו ע"ד הענין ד"אליו ולא למדותיו"¹¹⁰.

ולמעלה מזה הו"ע התפארת, שזוהי דרגתו של יעקב, שמטתו שלימה¹¹¹, שממנו יצאו בניי שעליהם אומר הקב"ה "ישראל אשר בך אתפאר"¹¹².

כב. וכאן המקום להזכיר אודות הענין שהתורה לא תהא מוחלפת¹¹³, כך, שאי אפשר לשנות אפילו אות אחת בתורה, ולכן, מי שמשוחד, אינו יכול לקבוע פס"ד בתורה, כיון שמצד השוחד עלול לשנות את פס"ד התורה, וכמובן גם מדרשת חז"ל (בבבלי¹¹⁴, ובירושלמי¹¹⁵ החמירו בזה יותר) על הפסוק "לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב" בנוגע לדיינים שמתמנין ע"י כסף.

ומכאן באים גם לענין של "מיהו יהודי" — שיש כאלו שרוצים

(110) ספרי — הובא בפרדס של"ב רפ"ב.

(111) ויק"ר פל"ו, ה. ועוד.

(112) ישעי' מט, ג.

(113) עיקר הט' מי"ג העיקרים. וראה

רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ט. הל' מלכים פ"א

סה"ג. פיה"מ סנהדרין פ' חלק יסוד התשיעי.

(114) סנהדרין ז, ב.

(115) ביכורים פ"א ה"ג.

(104) משנה ריש תענית. וראה תו"א

שמות (בהוספות) קז, ב. לקו"ת ואתחנן יג, ג. ובכ"מ.

(105) ב"ב טז, סע"א.

(106) ראה תו"מ ח"ד ע' 3 ואילך. וש"נ.

(107) ראה תו"א וישלח כד, ד. ובכ"מ.

(108) ראה בארוכה תו"ח ר"פ תולדות.

(109) פרשתנו כ, כ.

לרשום גוי בתור יהודי, שכאשר שומעים זאת, צריכים מיד להזדעזע:
היתכן לעשות דבר כזה?!

והגע עצמך:

כל יהודי, יהי מי שיהי' ובאיזה מצב שיהי', הוא לא רק יקר אצל הקב"ה, אלא עוד זאת, שהקב"ה מתפאר בו, כמארז"ל¹¹⁶ "הני תפילין דמרי עלמא מה כתיב בהו .. ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ¹¹⁷ .. משתבח קודשא בריך הוא בשבחייהו דישראל כו".

והרי זה בכלל דבר פלא איך שייך לומר שהקב"ה מתפאר עם נברא. אלא שזהו ענין מיוחד בנוגע לבנ"י, עליהם נאמר¹¹⁸ "ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי וגו'", ועד שמתפאר בהם כו'.

ואילו כאן רוצים לומר על גוי שהוא יהודי, כך, שהענין ד"ישראל אשר בכך אתפאר" ישנו גם אצל הגוי! ...

וכאשר שואלים מישהו היתכן שהוא שותק ומניח לומר על גוי שהוא יהודי — עונה, שהוא עסוק באמירת שיעור בגמרא, ולכן אין לו זמן לחשוב או להרעיש על ענין זה.

מה זה "גמרא"? — גמרא היא תורתו של הקב"ה. ובכן: כדי ללמוד תורתו של הקב"ה צריך לברך תחילה ברכת התורה: "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו", וא"כ, איך אתה יכול להניח לומר על גוי שהוא יהודי?! — בשלמא ענין שנאמר בזהר, יכול לטעון שהזהר אינו "פוסק" עבורו, אבל כאן מדובר אודות ענין שנאמר בברכת התורה, וא"כ, היתכן ששותק בשעה שרוצים ליקח תורתו של הקב"ה וליתנה לגוים? ...!

וכאן רואים עד היכן הגיע הדבר:

לאחרונה נתעורר רעש אודות הסכמת החילונים להחזיר לערבים מחצית ארץ ישראל, כי, הערבים הולכים ומתרבים (כיון שאינם יודעים שום "חכמות"...) ובמשך השנים יתכן שיהיו ערבים יותר מיהודים (שהרי "אתם המעט מכל העמים"¹¹⁹), ואז יתערבו הערבים בכל ארץ ישראל, ובודאי אסור לאפשר זאת.

ובכן: אפילו החילונים מתייראים שלא יתערבו גוים עם יהודים, ואילו כאן ישנה הגזירה ד"מיהו יהודי", ואעפ"כ עומדים בצד ושותקים!

(116) פרשתנו יט, ד.

(117) ואתחנן ז, ז.

(116) ברכות ו, א.

(117) דברי הימים-א יז, כא.

וכששואלים אותו: היתכן שאתה שותק, בה בשעה שישנה גזירה איומה שלא היתה כמותה, לאחרי כל הגזירות שעברו על בני"י עד לדיוטא האחרונה — משיב, שאין לו כסף לנסוע לארץ ישראל ולהרעיש על זה... אינך חייב להרעיש בארץ ישראל דוקא; תרעיש במקומך, בבית-הכנסת שלך לפני קריאת התורה!... הרי אתה מחזיק את עצמך ל"רשכבה"ג", ומדוע אינך מרעיש על זה?!

ובפרט ששתיקה זו אינה כמו "איוב ששתק"¹²⁰ בנוגע לגלות מצרים, כיון ששם הי' ענין הגלות בעיקר בנוגע לגוף, ואילו כאן מדובר אודות הנשמה של בני"י, וא"כ, איך אפשר לשתוק?...!

ויה"ר שילמדו הוראה מפרשת השבוע, שבה נאמר¹²¹ "אנכי הוי' אלקיך", ובאופן שצריך להמשיך זאת ב"לא יהי' לך אלהים אחרים"¹²², שזהו שלילת ענין ע"ז כפי ששייך אצל כל אחד מצד ה"א-ל זר אשר בקרבך"¹²³, שמזה בא הענין ד"מיהו יהודי"; ולפעול שיראו את האמת כו', ועד שבאים ל"ואלה המשפטים וגו'"⁷³.

כג. בנוגע לביאור בפירוש רש"י:

הטעם שיתרו לא הלך מיד לגייר בני משפחתו הוא — בגלל שהוצרך להשאר עם בני"י במדבר כדי לעזור ולסייע להם לקיים את עצתו "ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל וגו' ושפטו את העם וגו'"¹²⁴, דכיון שהיתה זו עצה מיוחדת שאף אחד מלבדו לא חשב עלי', לכן, גם לאחרי שאמר להם עצה זו, הי' צריך לעזור להם להביאה לידי פועל, ולכן הוצרך להשאר עמם זמן ממושך.

ורק לאחרי שראה שנקבע הדבר באופן שכבר לא זקוקים אליו, אזי הי' יכול להתפנות לילך אל ארצו לגייר בני משפחתו.

כלומר: מלכתחילה לא הי' יתרו להוט כ"כ לגייר בני משפחתו, כיון שאין מצוה לגייר גוים. — זהו אמנם דבר טוב, אבל לא מצוה. ולכן, כל זמן שהי' לו מה לפעול במדבר לעזור לבני"י וכו' — לא הלך לגייר בני משפחתו; ורק לאחרי שראה שסיים פעולתו במדבר, אזי ביקש לילך לגייר בני משפחתו, ומשה הסכים לכך ושלחו כו'⁸⁰.

(122) שם, ג.

(123) ראה שבת קה, ב. וש"נ.

(124) שם יח, כא-כב.

(120) סוטה יא, א. וש"נ. וראה גם תו"מ

ח"ס"ח ע' 353. וש"נ.

(121) כ, ב.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה להכריז אודות ה"מלוה מלכה" לטובת קרן הגמ"ח¹²⁵, והורה למנהל הגמ"ח לחבוש "שטריימל" ולומר דבר תורה.

לאחרי תפלת מנחה התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן הניגון "כמופת הייתי לרבים"].

(125) ראה גם מכתב יום שלישי שהוכפל בו כי טוב, פ' אם כסף תלוה את עמי שנה זו (אג"ק חכ"ח ע' קכ ואילך).